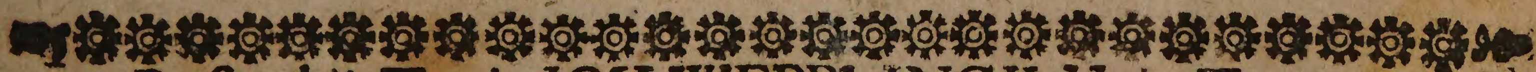
Facultatis Medicæ in Almâ Rostochiensi
DECANUS
JOHANNES ERNESTUS
SCHAPERUS,
Med. Doctor ejusq; Professor Publ. Ducalis
Suo & Amplissimæ Facultatis suæ nomine,
Ad

DISPUTATIONEM INAUGURALEM
De

VISCIDO SANITATIS OFFENDICULO,

Prænobilis ac Clarissimi Medicinæ Candidati
DN. JOHANNIS CHRISTOPHOR
BOTTWALDS/GEDANENSIS,
Pro consequendis summis in Medicinâ Honoribus & Privilegiis,
IN AUDITORIO MAJORI
Die XI. Aprilis Bono cum Deo habendam,
Magnificum Dominum RECTOREM
Excellentissimos Dominos Professores, cæterosq; Omnes
omnium ordinum Literatos eorumque Fautores,
observanter & officiosè invitat.

Rostochii, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

Vi continuó per arterias venasve vorticoso motu recurrit purpureus corporis nostri latex, sanitatem tum conservare, tum labefactari eam potis est. Rationi qvidem id admodum repugnare videtur, corpori rem eandem robur & vitam afferre eiqve præsentissima simul mala inferre; Ast experientia id satis edocti sumus, utriusq; sanguinem esse autorem corpori ut vel robur accedat, vel detrahatur, inopinatò enim accidere potest, ut vel ipse sanguis turbetur, vel alimentum aliqvando non ritè digeratur peregrinum fermentum evadit, qvod inducendo morbos vires suas vel citò, vel post aliqvem temporis decursum exserit. Evenire hinc autumo, qvod sæpius demum adultior factus afficiatur eo, qvod corpori cum tenellus embryo inducebatur; Variolæ & morbilli, ac varia ætate tenerâ contracta, in adultiori verò se exserentia mala horum testes sunt ac interpretes. In rebus sic humanis omnia multis turbari modis, morborumq; iliades vitæ curriculum circumscribere notamus, & sic alii optimè degunt, cum alii in dolore continuo & ægritudine vitam transigere coguntur. Mutabilis hic uterq; status â latice nostro purpureo est, indefiniti cum corpusculorum generis congeries sit, nec omnia ejusdem naturæ, qvicunq; humores ê sanguine oriundi considerentur. Insipida videtur ad sensum saliva, ast liqvor minus activus non est, vis qvâ pollet, abstersiva cùm lichenes & tubercula tollat ac vulnera mundet, corpusculorum heterogeneorum præsentiam satis probat, ut me non errare putave-

rim

rim si salivæ alcali & acidum inde tribuerem, & qvod cum saccharo, urinâ, & vino commune qvid habeat, apertè dicerem; Lacticinia promptissimè coagulat saliva, extremis tantum ancillæ labiis si degustata fuerint; hoc acidi est indicium, qvod manifestius patet, metalla dum corrodit & mercurio currenti compedes injicit & coagulat. Curiosum hinc est, qvod refert Cassius de auro c. 10. p. m. 103. Salivâ aurum foliatum per 14. dies in mortario fortiter tritum in massam nigram sulphur redolentem redactum. Alii è salivâ aut spiritum volatilem destillant, aut cum calce viva menstruum universale parare annituntur, alii vino novam salivâ inducunt fermentationem, qvâ & Brasilianorum vetulæ ex granis Maitz dentibus ea masticando potum postea acidulum & inebriantem parant, teste Joh. Lerio hist. Navig. Brasil: Et qvæ alia curiosa experimenta fiunt, qvibus edocemur heterogeneum salivalem esse liqvorem, eademqve propullulare ac protrudi è sanguine. Jdem addent calcar reliqvi è latice purpureo producti humores; sive attendamus ad Fermentum gastricum qvod vel excitando famem vel cibos dissolvendo corpusculorum heterogeneorum præsentiæ ejusdemq; indolis sanguinem, argumento est; admirationem hinc meretur, qvod Kerckringius Obs. 1. de puero refert, qvi per os ingestum nummum per anum deposuit, in qvo vix moneta appareret. Sive bilis sive succi Pancreatici habeatur ratio, sive respiciantur vel urina, vel sudores, vel cordis urina alias aqva pericardii, vel reliqva in lymphaticis lympha, in omnibus maxima corpusculorum patebit diversitas, qvam huc prolixius, ne â scopo nimium aberrem, recensere jure supersedeo; Hoc saltem addam, in omnibus, varia licet diversitate reperiri viscidum. Salivæ visciditas arguitur ordinariò dum spumat, & ab aëre à compedibus viscidarum particularum se liberaturo in multas vesiculas

elevatur, aqva ſapone infecta indeque viſcida bullas ab aëre ſpargens experimento rem declarat, qvod ſi aëris egreſſus ê ſalivâ igne urgeatur, copioſiores bullæ notantur, donec viſcida materia in vaſis fundo relinquatur, & huic ſalivæ viſciditati diſcontinuationem mercurii æq; tribuendam cenſeo. Loturam carnis referens cordis urina viſcidum contentum probat, qvod igni expoſitus liquor in gelatiniforme abeat corpus. Bilis viſciditas, filamentis in qvæ hinc ſolvitur, manifeſtius ſe prodit, viſcidũ bilis obſtare hinc ratus qvod omni cum acido non facilè efferveſcat, niſi vel vehemens aqva fortis, qvâ ſtatim præcipitatur, vel ſubtile acidum, ut Spiritus vini qvo promptius efferveſcit & in ſpumam in ſuperficie mutatur, bili jungatur. Urinæ viſcidum, recens dum mingitur, primo intuitu oculis quidem non occurrit, aſt inſpiſſetur ſenſim ſic fluxus difficilior & tenax magis evadit, donec ſedimentum planè viſcidum ſuperſit. Succus pancreaticus limpidus eſt adinſtar aquæ fontanæ ſed cum aliquali viſciditate teſte inter alios curioſo hujus ſucci ſcrutatore Regnero de Graeff. de ſuc. pancr c. 4. p. m. 294. Hoc viſcidum & reliqvæ in lymphaticis lymphæ conſtat, evaporata qvippe in ſanis æqve ac ægris denſi glutinis inſtar gelatinam quoque præbet vid Barthol. cent 3. Hiſt, 49. Et quid dicam ? levi vulnere epidermis cum abradatur, effluere humorem limpidum notamus, qvi exſpirante paulatim aqvâ usqve & usque viſcidior in duriuſculam cruſtam deſinit. Hoc viſcidum humoribus eſt naturale in omnibus pro vario viſcidi gradu obſervabile, ê ſanguine proveniens, ipſi prius ê chylo cum communicatum fuit; chylus quippe mediocri calori admotus æq; in mucilaginem gelatinæ ſimilem abit & hinc notabile eſt qvod lympha, ſi â paſto ſtatim examinetur igne omnis fere exceptis paucis per alembicum ſeparatis guttulis in offam ſpiſſam & albicantem congeleſcat; poſt inediam vero parum gelatinæ ſuppeditet teſtis eſt,

Excel-

Excellentissimus Bohnius differt: de menstr. univers. animal. Hinc vel ipsi sanguini sua constat naturalis viscíditas, & ejus recens extracti guttula aqvæ instillata partim per illius superficiem olei instar dispergitur, partim sub filamentorum formâ ad fundum secedit, nec minus spuma, qvam refert sanguis aut pituitosum tegumentum cum bullis, quo quandoqve operitur libero aeri expositus, viscidi naturalis notam habet. Hoc viscidum ex dispositione texturæ qvoq; plorant reliqvæ partium glandulæ tum faucium & membranæ pituitariæ pro excretione, unde in muco narium viscida tenaçitas prædominari notatur, qvæ & in aurium cerumine & oculorum butyro notabilis est; tum ventriculi & intestinorum, in qvo partim subtilius dissolvens ventriculi ratione viget, & qvo partim superficies interior obducta ab assumptorum acriorum imprimis injuriis munitur, ne atrocissima præsens sit cardialgia, nec intestinorum torminibus horrendis crucientur mortales, cum ejus defectu maximé crudelia adveniant symptomata, qvorum non levem congeriem inde ortam legimus in Diatrib. Brun. de us. pancr. p. m. 74. Hic viscidi usus in solidis est, qvod in fluidis æqvè obtinet usum, sive motus sanguinis, sive consistentiæ, sive nutritionis habeatur ratio. Viscidum enim si nec qvali nec qvanto peccaverit, justo præterea modo attenuatum spiritibus servetur, non obest, sed prodest, eadem qvippe ejus ac reliqvorum in sanguine heterogeneorum corpusculorum ratio est, mixtione intima & mutua contemperatione neqve cerni viscidum, neqve qvenqvam molestiâ afficere, imprimis spiritibus si dissolutum & attenuatum teneatur, qvi omnibus admixti humoribus sunt; Succum pancreaticum hinc nisi spiritibus dissipatis demum coire observavit Reg. de Graef. de succ. Pancr. c. 4. p. m. 294. Alvi hinc copiosiori ejectione debilitari, sudoribus nimiis qvibus feminis copi-

)(3 osam

ôſam excretionem jungimus viribus deſtitui, diureſi nimia dejici & ſalivæ copioſa ejectione defatigari ægros notamus; Huc faciunt lymphaticorum vulnera quibus mirè debilitari ægri recenſentur, ut vulnere vaſis lymphatici laborantem vel Stalpart Van der Wiel initio attonitus effluvio lymphæ debilitari admodum obſervaverit. vid. cit. Aut. cent. poſt. p. 1. obſ. 46. p. 452. cui ſuffragatur ſolingius. part. 4. manual. op. chir. c. 4. p. 315. In omnibus itaqve liqvoribus hoc qvoqve obſervatur momentum. Nec hinc in pure empyicorum, nec ſero hydropicorum per paracenteſin evacuando rejicibile monitum eſt; largam nimis eductionem eſſe periculoſam; hoc n. optime cum C. Celſi conſilio lib. 2. c. 7. convenit, *ſi aqva inh qvit, inter cutem qvem implevit, ſive in magno abſceſſu multum puris coiit, ſimul id omne effudiſſe eq; mortiferum eſt, ac ſi qvis ſani corporis vulnere factus exſanguis eſt.* Qvamdiu ergò omnia ritè miſta ſunt, nec acidæ, nec ſalinæ nec terreſtres præpollent particulæ, humoribus ſufficientes conſtant ſpiritus, ut attenuationis & rarefactionis nullus notetur defectus, ſed attenuati in orbem agantur, eumqve abſolvant, nullum ſanitatis offendiculum metuendum; aſt fiat ex errore debitæ attenuationis defectꝰ, ſive à cibo minus laudabili, ſive â potu minus fermentato aut alia ratione vitiato, ſive â reliqvis non naturalibus vitiatis rebus deducatur, motus humorum naturalis ceſſare incipit, ſufflaminatur ætheris ſubtilis ordinarius motus & in craſſiorem ac fixiorem ſtatum mutatur particularum agilitas, unde viſcidus ſanguis & glutinoſus, viſcida ſaliva, viſcidum fermentum gaſtricum, viſcida bilis, viſcida lympha, humores ad unum omnes viſcidi, morborum inſeqvitur caterva, pituitoſa viſciditate viſcerum munia cum turbentur, eaq; ſenſim & ſine ſenſu deſtruantur; Fiunt obſtructiones, qvibus corporis noſtri œconomia everti qvàm celeberrimè poteſt. Hinc convulſiones & dolores excitantur viſcido, humoribus

tum

tum falsis tum acidis cum motũ impediat; Hinc flatus, Colicæ & Catarrhi generantur, humoribus acrioribus cursum cum inhibeat viscidũ, Hinc Tussis, Corycæ, Sternutationis, Asthmatis & Vomitus qverelæ, cum vel mole vel simul acredine agat viscidum. Hinc Hypochondriaca Melancholia, Qvartana, Hectica & Cachexia oriuntur, cum obstructiones â viscido facilè fiant, indeqve humores sistantur, qvam & Hydrops excipere solet, indicatæ obstructiones pertinaciores si notentur & vasis lymphaticis inde ruptis aqva intercus colligatur. Viscido si glandulæ ventriculi obstruantur, aut eo involvatur liqvor gastricus, Anorexia oritur, qvam tum Lienteria tum Cœliaca passio inseqvi potest, viscido si ventriculus & intestina nimium lubricentur. Nec minus cordis convulsivi motus, qvos Palpitationes vocamus inde deducuntur, sanguis dum rarefactus per aörtam præ visciditate sua non promptè erumpere valet, qvin omnis sanguinis impetuosus motus in cordis substantiam resiliendo motum hunc convulsivũ producat. Capitis dolor gravativus, Lethargus, Apoplexia, Paralysis viscidum agnoscunt causam, & in omnibus hinc Apoplexiâ extinctis deprehendi ipsorum cerebrum tum corda tum utraqve simul copiosam in sinubus suis materiam viscidam fovisse legimus in Ephem. Germ. A. N. C. dec: I, An. 1. Obs. 74. Viscidum Producit qvoq; Arthridem, Podagram & Chiragram, Guttam serenam, Suffusionem inducit, pannum vel Unguem excitat, Ulcera Tumores præterea tum Scirrhosos, tum propriis folliculis inclusos & qvos alios adhuc corpori affert morbos, qvas omnes recensere nimis prolixum esset. Hoc interim advertimus magnam morborum catervam produci â viscido, idque incidendum & resolvendum, vel evacandum appropriatis esse. Eleganti eruditione conscripta inauguralis Dissertatio Prænobilis ac Clarissimi nostri Candidati hæc omnia prolixius

pro-

probat, doctissime qvippè de *viscido sanitatis offendiculo* disserit & eruditis præbet testimonium, quantâ industriâ & morum civilitati & studio Medico per multos annos incubuerit, id qvod ex vita & studiis feliciter gestis pro more Academiæ recepto recensendis pluribus patebit. Felici sidere in celeberrima Gedanensium civitate orbi datus est Anno supra millesimum sexcentesimum septuagesimo, vigesimus qvartus cum scriberetur julii. St. N. Patre Viro Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo & Experientissimo Dn. *Christophoro* Gottwald Medicinæ Doctore Celeberrimo & Civitatis Gedanensis Physico famigeratissimo, Matre, omni virtutum sui sexus genere spectatissima Matrona, *Dn. Constantia* Heckerin. Avum Paternum veneratur Virum Nobilissimum & Gravissimum *Dn. Christophorum* Gottwald Mercatorem apud Gedanenses Primarium ex perantiqvo & Generoso de Gottwald vel de Godels stemmate, in Silesia notissimo, prosatum, & Aviam Paternam colit virtutibus generoso stemmati de Bodeck / convenientissimis ornatissimam Matronam *Susannam* de Bodeckin. Avum maternum salutat Virum Nobilissimum & Prudentissimum *Dn. Johannem* Hecker / Senatorii Collegii Palæopolitani Gedanensis Seniorem Gravissimum & Aviam Maternam Matronam omnibus sui sexus virtutibus commendatissimam *Dn. Barbaram Zanders.* Statim ac per ætatem licebat & secundum vitæ suæ cum ageret annum Præceptoribus formandus & informandus traditus est, qvos inter speciali fidelissimæ informationi inprimis circa octavum ætatis annum *Dn. Mirchaelis Hanschii* jam ad ædem S. Mariæ Diaconi vigilantissimi meritissimi commissus, non neglecta inter privatos parietes informatione, qvâ varii studiorum generis qvæ juvenem commendant, notitia acqviritur: His fundamentis instructus per anni ejusq; dimidii spatium & quod excurrit Grudentum in Borussiâ missus, ubi Lingvam

Polo-

Polonicam, qvam callet, addidicit. Præterlapso hoc tempore ob Venerandi sui Parentis morbum atrocissimum, qvo lecto affixus, vix sine restitutionis spe Parens erat, domum revocabatur, qvo tamen, Deo sit laus, postea præter spē restituto, ad studia continuanda denuo majori cupiditate excitatus bonæ indolis Filius, Præceptorum Scholæ Marianæ per 4. annorum decursum curæ concreditus est, imprimis autem â Clarissimo & Doctissimo *Dn. Webero* privatâ informatione fovebatur, & studiis humanioribus imbutus ad altiora applicabat animum, hinc â Plurimum venerando, Nobilissimo ac Amplissimo *Dn. D. Schelgwigio*, Theologo famigeratissimo, & Rectore Gymnasii Gedanensium celeberrimi meritissimo, civis in Gymnasium receptus, quo præeunte Sacra tractavit, & Collegium in Hutteri compendium non sine fructu absolvit. Doctore præeunte Consultissimo *Dn. Johanne Schultzio*, J.U.D. ejusq; & Historiarum Professore celeberrimo, in eodem Athenæo in Politicis & Historicis non levia posuit fundamenta, nec humaniorum oblitus, usus hinc est privatâ fidelissimâ informatione Nobilissimi & Clarissimi *Titij*, Eloqventiæ Professoris meritissimi. In Græcis audivit Professorem hujus Athenæi celeberrimum Nobilissimum & Clarissimum *Dn. Wolffgangum Rosteuscherum*, & præter hæc, Logica, Rethorica, Metaphysica, Physica & alia, qvæ utilitatem afferunt, ductu Celeberrimi *M. J. C. Rosteuscheri*, petractavit, imprimis, qvæ Physica concernunt, Viri Nobilissimi, Experientissimi *Dn. D. Heysei*, Professoris Med. & Phys. celeberrimi jam Beati informationem laudat, cujus ductu Physicis Anatomica, Pharmaceutica, Physiologica, Pathologica, paucis: Medica junxit, adeò ut indefessa Virorum Gymnasii Doctissimorum per qvinqvennium vigilantiâ, & Discentis hujus laudabili discendi ardore nihil omitteretur qvod futuræ eruditioni inservire posset. Unde in studiis & artium cultura progressus non pœnitendos faciebat, qvibus locupletatus Medi-

cinam pro ſcopo eruditionis ſuæ elegit, nec eſt qvod miremur medicinam ſtatim ipſi cordi fuiſſe, occaſio illi ultrò offerebat talia, qvæ alii Fruſtra qværunt, ut meritò Clariſſimus Candidatus noſter albæ Gallinæ dicendus filius ſit; Nam Patrem habuit Præceptorem, cujus fideliſſima manuductione, in Anatomicis, Practicis, Chymicis & Pharmaceuticis, Praxi medica & Mechanicâ, aliisque rerum naturalium curioſis ſcientiis non levem acquiſivit notitiam, idqve eò magis, cum non tantum ex eruditiſſimo Parentis ſui ore hæc omnia audiret, verum etiam Phyſica Mechanica & curioſa ſcilicet lapidum, mineralium, metallorum, ſtirpium, animantium & quæ alia maximè curioſa tum naturalia, tum ſingulari in rebus curioſis Parentis Venerandi notitiâ & arte parata pleno agmine in ſplendidisſimis Parentis ſui Venerandi, Fautoris noſtri æſtumatisſimi, curioſorum Cameris collecta ipſe contemplari, ſcrutari & rimari poſſet. His eruditionis divitiis inſtructus peregrina adiit loca, & omnium primo A. 1688. Academiam Boruſſorum, qvæ Regiomonti eſt, inq; eâ tum Medicinæ Profeſſores, tum alios Viros eruditos celeberrimos ſedulo audivit, donec Anno 1691. Academiam noſtram ad Varnum ſalutaret, in qvâ Conſiliis Viri Nobilisſimi Experientisſimi & Excellentisſimi *Dn. Bernhardi Barnsdorffii*, Medicinæ Doctoris & Profeſſoris Publici celeberrimi, Collegæ Fautoris ac Amici mei æſtumatisſimi adjutus, per aliqvot tempus perſiſtebat. Cum autem Prænobilis & Clarisſimus noſter Candidatus alias qvoq; Academias, inq; iis primariò Viros fama & eruditione celeberrimos ſalutare conſtituiſſet, ad Academiam Kilienſem ſe conferebat & tam publicæ qvàm privatisſimæ informationi Viri Nobilisſimi Experientisſimi & Excellentisſimi *Dn. Joh. Danielis Majoris*, Medicinæ Doctoris ac Profeſſoris Publici famigeratiſſimi, Archiatri Sereniſſimi Principis Cimbrici, ſe tradidit, cujus fideliſſimo & ſingulari

gulari ductu hactenus audita & qvæ ad solidam Medicinæ scientiam adhuc requirebantur, in succum & sangvinem vertebat, ab ejus enim ore pendebat & sedulus & maximè industrius ejus erat Auditor; informationem hinc Excellentissimi Majoris fidelissimam Candidatus noster grata recordatione sæpius laudat, & sui Præceptoris cineres veneratur. Cumqve & Cathedram Kiliensiem premeret, Vir Nobilissimus Experientissimus & Excellentissimus *Dn. Wilhelmus* Huldreich *Wadschmiedius*, Medicinæ Doctor & Prof. Publ. celeberrimus, ejus lectionibus publicis & privatis per illud, quo comoratus spatium ibi est æq; interfuit. Cum Kiliæ esset nonnisi Eruditorum virorum notitiam desiderans, ea intentione Hafniam petiit, & Viros ejus loci celeberrimos, *Bartholinos*, *Jacobæos*, & alios salutavit. Ex Hafniâ autem redux per integrum & qvod excurrit annum iterum informatione priori Excellentissimi Majoris usus. Porrò ad Academiam Lipsiensem accessit, ultimum doctrinæ additurus complementum. Nobilissimorum itaqve Excellentissimorum & Experientissimorum *Dni. Johannis Bohnij*, Med. Doctoris & Prof. Publ. Celeberrimi, & *Dn. Augusti Qvirini Rivini*, Med. Doctoris & Prof. Publici Famigeratissimi lectiones sedulò freqventavit. In Mathematicis Lipsiæ Virum Nobilissimum & Clarissimũ M. *Sturmium* audivit, & ejus manuductione, qvæ Algebrã spectant speciosam, & mechanicam, inprimis addidicit. In omnibus recensitis Musarum sacrariis autẽ Professores coluit, & omnibus hinc gratus & acceptus fuit. Tandem cum Purpuram promeritam ambiret, resalutavit nostram Academiam, atqve ad Facultatis nostræ examina admitti, eâ qvâ decebat modestiâ rogavit. Admisimus illum elapso mense Martio, in eruditionem inqvisivimus, & examinibus exantlatis talem deprehendimus, ut omni jure pro impetrandis summis honoribus Licentiam publicè disputandi ipsi daremus.

Me-

Meritò igitur, Vir Nobilissime Excellentissime & Experientissime, Dn. Doctor Gottwald / *Parens Candidati nostri venerande, Fautor noster ac Amice Colendissime de Filio tuo erudito corditus Tibi gratulor, non tantum enim aliorum celeberrimorum Virorum ductu, sed & ex tuo eruditissimo ore Filium eruditum in examinibus deprehendit Facultas nostra Medica, eumq; hunc dignissimum ad suscipiendum in Medicinâ summum gradum judicavit. Qvævis optima nonnisi hinc de Filio tuo ominari licet; Faxit summum Numen, ut hic Filius Tuus VIR EXCELLENTISSIME, Candidatus noster dignissimus, ut hactenus, sic porro Tibi Tuisqve Charissimis sit gaudio, Patriæ emolumento, & Ægris solatio.* Cum a. ad licentiam assumendi gradum obtinendam pro more majorum die 11. Aprilis Deo annuente *de Viscido sanitatis offendiculo* inauguraliter disputaturus sit, Magnificum DN. RECTOREM, Excellentissimos Universitatis Proceres, ejusqve Cives omnes & singulos & Literatum Fautores, ut suâ freqventiâ disputationem hanc inauguralem reddant illustriorem, eo, qvo decet obseqvio rogo atqve invito.

Publ : Rostochii Sub Sigillo Decanatus die 31. Mart: An. M·DC.XCV.

